

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Język polski

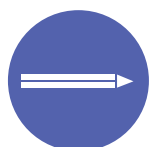
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH JĘZYKA POLSKIEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

13

SCENARIUSZ

„Wrażliwość na osoby starsze jest istotną cechą cywilizacji” (Papież Franciszek). O starości na podstawie opowiadania Ernesta Hemingwaya *Stary człowiek i morze*

SYLWIA
MIĘDZYPRODZKA,
JOANNA KOSTRZEWA

KLASA VII–VIII

45 MINUT

Podczas zajęć uczniowie i uczennice zastanowią się nad znaczeniem osób starszych w funkcjonowaniu społeczeństw świata oraz trudnościami, z jakimi te osoby się zmagają. Opowiadanie *Stary człowiek i morze* Ernesta Hemingwaya staje się punktem wyjścia do rozważań nad wyzwaniami związanymi ze starzeniem się ludności Ziemi w perspektywie Celów Zrównoważonego Rozwoju i pojęciem dobrej starości. Scenariusz można wykorzystać w trakcie omawiania lektury lub na koniec tego procesu.

Pytanie kluczowe

Z jakimi wyzwaniami dotyczącymi starzenia się powinny się zmierzyć współczesne społeczeństwa?

Cele zajęć:

- wskażesz korzyści, jakie płyną z różnorodności w społeczeństwach świata, w tym z obecności osób starszych
- po zapoznaniu się z lekturą i materiałami pomocniczymi wymienisz przykładowe wyzwania, z jakimi mierzą się starsze osoby
- zastanowisz się, w jaki sposób można zapobiegać wykluczeniu osób starszych i poprawiać ich sytuację

Związek z podstawą programową:

I: 1.7–9, III: 1.5, 1.7, 2.2

Zagadnienia:

równość płci, władza polityczna i demokracja, prawa człowieka, ubóstwo, zdrowie

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- 1 Koniec z ubóstwem
- 2 Zero głodu
- 5 Równość płci
- 10 Mniej nierówności
- 16 Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje

Metody:

praca z tekstem, dyskusja, burza pomysłów, pogadanka

Formy pracy:

praca grupowa

Środki dydaktyczne i materiały:

karteczki samoprzylepne (jedna na osobę), załączniki

2 minuty

Wprowadzenie

Przedstaw klasie temat i cele lekcji oraz sprawdź zrozumienie tych treści przez uczniów i uczennice.

8 minut

Poproś młodzież, aby w czterech grupach stworzyła profil Santiaga na portalu społecznościowym i uwzględniła w nim to, co wie o głównym bohaterze opowiadania *Stary człowiek i morze* Ernesta Hemingwaya: ile miał lat, czym się zajmował, w jakiej sytuacji znajduje się, gdy poznają go czytelnicy, kto się z nim przyjaźnił, dlaczego zdecydował się wyruszyć na daleką wyprawę i jaki był jej efekt. Pracując w grupach, uczniowie i uczennice rysują Santiago i zapisują informacje na jego temat, następnie wybrane grupy prezentują na forum klasy efekty swojej pracy.

Praca właściwa

8 minut

Zaproś uczniów i uczennice do zastanowienia się nad tym, jakie korzyści płyną z faktu, że społeczeństwa są różnorodne. Powiedz, że mogą analizować różne czynniki: płeć, pochodzenie, wykształcenie, zawód, talenty, jednak szczególną uwagę należy zwrócić na wiek. Mogą się przy tym odwołać do swoich doświadczeń z dziadkami i babkami. Poproś, aby młodzież zapisała swoje pomysły na karteczkach samoprzylepnych, a następnie przyklej je wraz z uczniami i uczennicami na tablicy.

Mozna przy okazji wspomnieć młodzieży o tym, skąd wzięli się dziadkowie. Wbrew pozorom nie istnieli oni od początku naszego gatunku. Naukowcy stwierdzili, że pierwsze pojawiły się babcie – miało to miejsce w okresie późnego neolitu. Było to opłacalne dla rozwoju gatunku ludzkiego. Zwykle kobiety umierały po urodzeniu dzieci, jednak zdarzyło się, że dzięki silnym genom i sprzyjającym okolicznościom jedna z kobiet żyła dłużej – była w wieku 30–40 lat. Mogła wtedy zaopiekować się dziećmi swojej córki, pomóc jej zdobywać pożywienie i pozwolić na odpoczynek. Ponieważ sama miała wcześniej dzieci, wiedziała też, jak je wychowywać i odczytywać wysyłane przez nie sygnały. Dzięki jej doświadczeniu i pomocy dzieci miały większą szansę przeżycia. Ponieważ było to korzystne, takie wzmocnione geny zostały przekazane dalej.

Z kolei mężczyźni – dziadkowie z ewolucyjnego punktu widzenia nie byli aż tak użyteczni, ponieważ nie mogli już polować. Okazało się jednak, że mogą dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem. Oprócz bycia dziadkami pełnili funkcje szamanów, zasiadali w plemiennej starszyźnie. To przyczyniło się do rozwoju religii, medycyny i demokracji.

Starsi ludzie stanowili skarbnicę wiedzy. Dziadkowie i babcie wiedzieli, gdzie szukać pożywienia i wody, których roślin unikać, bo są trujące, uczyli młodych budowy coraz bardziej skomplikowanych narzędzi. Wiedza przekazywana z pokolenia na pokolenie przyczyniła się do rozwoju ludzkości.

Źródło: M. Szperlich-Kosmala, Skąd się wzięli dziadkowie. Niezwykła historia naszego gatunku, <https://dziecisawazne.pl/skad-sie-wzieli-dziadkowie-niezwykla-historia-naszego-gatunku/>.

5 minut

Opowiedz klasie o tym, że społeczeństwa się starzeją i jest to zjawisko globalne. Rozmowę możesz zilustrować materiałem graficznym, na przykład infografiką opublikowaną przez Bank Światowy w 2015 roku (<http://bit.ly/InfografikaStarzenie>), pokazującą, że ten trend jest szczególnie widoczny w Europie i Azji Centralnej. Porozmawiaj z uczniami i uczennicami o tym, jakie są przyczyny starzenia się społeczeństw.

Wśród przyczyn starzenia się społeczeństw należy wymienić:

- ujemny przyrost naturalny,
- wydłużanie się średniej długości życia w wyniku postępu cywilizacyjnego i poprawy jakości życia (np. nowe sposoby pozyskiwania żywności, lepsze warunki bytowe, rozprzestrzenianie się poglądu, że zdrowie jest wartością uniwersalną i ważną nie tylko wśród osób najbardziej wykształconych),
- znaczny rozwój medycyny,
- mniejsza liczba urodzeń wpływa na malejącą liczbę kobiet w wieku rozrodczym – na świat będzie przychodzić coraz niższa liczba dzieci, a tendencji tej dodatkowo sprzyjać będzie niska płodność kobiet,
- emigracja osób młodych z niektórych krajów.

2 minuty

Poproś uczniów i uczennice, aby wskazali przykłady bohaterów (literackich, filmowych), którzy byli w podobnym wieku, i przedstawili problemy, z jakimi te osoby się zmagali. Następnie poproś młodzież, aby zastanowiła się nad tym, z jakimi trudnościami mogą się spotykać ludzie starsi w różnych częściach świata.

15 minut

Zaproś młodzież do ponownej pracy w grupach. Rozdaj uczniom i uczennicom karty pracy z załącznika nr 1, tak aby każda z czterech grup otrzymała po dwa teksty (grupy 1 i 2 – teksty 1 i 2, grupy 3 i 4 – teksty 3 i 4). Poproś, aby przeczytali przygotowane teksty, a następnie spróbowali nazwać wyzwania, które te teksty opisują poprzez nadanie im tytułów (zadanie 1). W drugiej kolejności poleć, aby do opisanych wyzwań dopasowali odpowiadające na nie Cele Zrównoważonego Rozwoju (zadanie 2). Możesz skorzystać z ikon i opisów Celów przygotowanych przez CEO jako materiału pomocniczego (<https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>). Po wykonaniu zadania zachęć uczestników i uczestniczki zajęć do podzielenia się swoimi refleksjami i przemyśleniami oraz próby odpowiedzi na pytanie kluczowe.

Świat powinien dążyć do zapewnienia osobom starszym zdrowej i spokojnej starości. Wizja różnorodnej ludzkości, w której zadbanie o dobrobyt każdego człowieka jest priorytetem, została również zawarta w Celach Zrównoważonego Rozwoju.

Podsumowanie

5 minut

Zapytaj, co możemy zrobić, by poprawić sytuację osób starszych w społeczeństwach świata, aby zapobiegać ich wykluczeniu.

Praca domowa

Zaproponuj klasie wyszukanie informacji na temat akcji mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych ze społeczeństwa. Wskaż, że mogą wykorzystać Internet, prasę, telewizję. Rezultatem zadania powinna być kilkuzdaniowa notatka na temat tej akcji, z podaniem źródła, które zostało wykorzystane, oraz daty publikacji lub emisji materiału.

Źródła:

- M. Szperlich-Kosmala, *Skąd się wzięli dziadkowie. Niezwykła historia naszego gatunku*, „Dzieci są ważne – ekologia i dziecko”, <https://dziecisawazne.pl/skad-sie-wzieli-dziadkowie-niezwykla-historia-naszego-gatunku/>.
- Infografika: *Golden Aging in Europe and Central Asia*, Bank Światowy, 2015, <http://bit.ly/InfografikaStarzenie>.
- Artykuł dotyczący starzenia się w perspektywie Celów Zrównoważonego Rozwoju: *Healthy Ageing and the Sustainable Development Goals*, <https://www.who.int/ageing/sdgs/en/>.
- Zestaw plansz do wydrukowania w formacie A4 zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- Platforma społeczna ONZ, *Cele Zrównoważonego Rozwoju*, <http://www.un.org.pl>.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Karta pracy: Sytuacja osób starszych na świecie

Załącznik nr 1 – Karta pracy: Sytuacja osób starszych na świecie

TEKST 1

Zadanie 1: Przeczytajcie tekst, a następnie nadajcie mu tytuł adekwatny do treści.

Tytuł: _____

Jednym z efektów starzenia się społeczeństw są zmiany w gospodarce i biznesie. Proces globalizacji gospodarki przyspiesza, ponieważ świat szybko się starzeje, a równocześnie globalne starzenie się jest przyspieszone przez tempo i zasięg globalizacji.

Żeby dostrzec ten proces, spójrzmy na Chiny. Intensywnie rozwijają się tam duże metropolie, na przykład Pekin. Dzieje się to między innymi dzięki wewnętrznym migracjom – młodzi ludzie masowo przenoszą się ze wsi do miast w poszukiwaniu pracy. Tamtejsze fabryki wytwarzające elementy dla międzynarodowych korporacji zatrudniają setki tysięcy młodych osób – w większości poniżej 25. roku życia. Dzieje się to jednak kosztem starszych pracowników. Żyją oni w wioskach lub jako mieszkańcy zurbanizowanych osiedli zostali zmuszeni do zamieszkania w mało atrakcyjnych blokowiskach na obrzeżach miast, by zrobić miejsce dla nowych domów i biur dla młodszych mieszkańców i zatrudniających ich spółek. Jest to wyraźny przejaw dyskryminacji ze względu na wiek.

Na podstawie: T. C. Fishman, *Świat w pułapce starości*, 15 listopada 2010, http://wyborcza.pl/1,76842,8653673,Swiat_w_pulapce_starosci.html?disableRedirects=true.

Zadanie 2: Które Cele Zrównoważonego Rozwoju stanowią odpowiedź na opisane w tekście wyzwanie?

TEKST 2

Zadanie 1: Przeczytajcie tekst, a następnie nadajcie mu tytuł adekwatny do treści.

Tytuł: _____

Ludzie starsi od wieków cieszyli się szacunkiem i uznaniem, byli „strażnikami” tradycji i źródłem wiedzy płynącej z doświadczenia. Jednak wraz z rozwojem medycyny i przemysłu ich użyteczność zaczęła maleć, a społeczeństwo wymyśliło instytucję emerytury. Współcześnie mamy do czynienia ze zdegradowanym obrazem starości, a marginalizacja osób w podeszłym wieku jest szczególnie widoczna w sektorze zdrowia.

Bardzo często problemy zdrowotne osób starszych występują razem z problemami materialnymi i mieszkaniowymi. Poza tym działania w zakresie pomocy społecznej i rehabilitacji nie są w Polsce na najlepszym poziomie, co pogłębia problemy zdrowotne seniorów. Wspomniana zła sytuacja finansowa emerytów i rencistów, niewystarczająca infrastruktura społeczna w ochronie zdrowia i pomocy społecznej, niekorzystna sytuacja służby zdrowia (utrudniony dostęp do lekarzy, sprzętu) także ograniczają możliwości leczenia.

Zagubiony w labiryncie procedur starszy pacjent najczęściej jest leczony przez kilku różnych specjalistów, co generuje ogromne koszty dla systemu, który w swoim obecnym kształcie nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej opieki geriatrycznej i rehabilitacji osobom w zaawansowanym wieku.

Na podstawie: M. Pieprzyk, P. Pieprzyk, *Osoby starsze w systemie ochrony zdrowia*, „Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny”, r. LXXIV, 2012, z. 3, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/4003/1/14.%20MARIA%20PIEPZYK,%20PAULINA%20PIEPZYK%20RPEIS%203-2012.pdf>.

Zadanie 2: Które Cele Zrównoważonego Rozwoju stanowią odpowiedź na opisane w tekście wyzwanie?

TEKST 3

Zadanie 1: Przeczytajcie tekst, a następnie nadajcie mu tytuł adekwatny do treści.

Tytuł: _____

Seniorzy w Indiach muszą zmagać się z wieloma wyzwaniami, ale w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się starsze kobiety.

Indie mają drugą najwyższą populację osób starszych na świecie, a według prognoz ma ona wzrosnąć do 12% całkowitej populacji do 2020 roku. Według badania UNDP z 2008 roku, 65% wdów w Indiach ma ponad 60 lat. Spośród tej grupy jedynie 28% kwalifikuje się do emerytury, ale tylko 11% faktycznie ją otrzymuje.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych zwracają uwagę na fakt, że starsze panie, które są samotne, opuszczone lub owdowiałe, napotykać liczne trudności z powodu analfabetyzmu, niedożywienia, znęcania się nad nimi, złego stanu zdrowia, braku schronienia i wykluczenia z korzyści ekonomicznych.

Do tego dochodzą jeszcze: ograniczony dostęp do pracy i opieki zdrowotnej, odmowa prawa do posiadania i dziedziczenia własności oraz brak minimalnego dochodu podstawowego i zabezpieczenia społecznego.

Kobiety w Indiach przez całe życie doświadczają dyskryminacji, jednak w jesieni życia ich sytuacja pogarsza się jeszcze bardziej.

Przetłumaczono i opracowano na podstawie: B. Shajan Perappadan, *Situation worse for old women in India*, 16 sierpnia 2016, <https://www.thehindu.com/news/cities/Delhi/%E2%80%98Situation-worse-for-old-women-in-India%E2%80%99/article14572641.ece>.

Zadanie 2: Które Cele Zrównoważonego Rozwoju stanowią odpowiedź na opisane w tekście wyzwanie?

TEKST 4

Zadanie 1: Przeczytajcie tekst, a następnie nadajcie mu tytuł adekwatny do treści.

Tytuł: _____

Opuszczenie własnego domu zawsze jest trudne, nawet wówczas, gdy jest związane z koniecznością ratowania własnego życia z powodu konfliktu zbrojnego. Szczególnym wyzwaniem jest to także dla osób starszych – wszak starych drzew się nie przesadza.

Dziś osoby starsze stanowią około 8,5% ogółu uchodźców, a szacuje się, że do roku 2050 będzie więcej ludzi powyżej 60 lat niż poniżej 12. Starsi ludzie czasami niechętnie opuszczają swoje domy i jako ostatni uciekają przed niebezpieczeństwem, a w czasie wysiedleń mają pilne prawa i potrzeby. Dotyczy to zarówno sytuacji związanych z klęskami żywiołowymi, jak i działaniami wojennymi. Problemami mogą być wówczas brak mobilności, osłabienie wzroku i chroniczne choroby, które utrudniają dostęp do wsparcia. Na uchodźstwie mogą stać się społecznie odizolowani i fizycznie oddzieleni od swoich rodzin, co zwiększa ich podatność na cierpienie.

Tak dzieje się obecnie na przykład w Syrii. Jedną z mieszkających tam osób, 102-letnia Sa'ada, nie chciała opuścić kraju nawet po rozpoczęciu bombardowania. W końcu jej wnuk namówił ją, by uciekła do Libanu, ale zgodziła się tylko dzięki obietnicy, że pewnego dnia sprowadzi jej ciało i pochowa ją obok jej brata. Pracownikom organizacji humanitarnej wyznała, że bez ich pomocy większość takich osób jak ona umarłaby z głodu. „Potrzebujesz czegoś więcej niż tylko pudełka z jedzeniem. Potrzebujesz także interakcji z innymi ludźmi, wtedy wiesz, że nadal jesteś człowiekiem, a nie tylko liczbą” – tak podsumowała sytuację osób podobnych do niej.

Przetłumaczono i opracowano na podstawie: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (ang. United Nations High Commissioner for Refugees), *Older people*, <https://www.unhcr.org/older-people.html>.

Zadanie 2: Które Cele Zrównoważonego Rozwoju stanowią odpowiedź na opisane w tekście wyzwanie?
